

Теоретичні аспекти формування «зеленої» економіки в контексті сталого розвитку

Є. А. Зябінаⁱ

Перехід до «зеленої» економіки має довгий та складний шлях, але вже сьогодні ряд країн із розвинутою економікою та країн, що розвиваються (США, Німеччина, Японія, Данія, Республіка Корея, Мексика, Китай, Республіка Намібія та ін.), демонструють лідерство шляхом прийняття «зелених» економічних стратегій. «Зелену» економіку можна розглядати як альтернативний розвиток, що в змозі генерувати економічне зростання та покращувати якість життя суспільства відповідно до принципів сталого розвитку. У статті досліджено дефініційне та сутнісне наповнення поняття «зеленої» економіки в контексті сталого розвитку та проаналізовані основні принципи формування «зеленої» економіки. Сталий розвиток передбачає комплексний підхід до трьох компонентів – економічного, соціального та екологічного, а сформована останніми десятиліттями концепція «зеленої» економіки покликана забезпечити більш гармонійне узгодження між цими компонентами, яке може бути оптимальним для всіх країн світу – розвинених, що розвиваються та держав із перехідною економікою.

Ключові слова: «зелена» економіка, концепція, сталий розвиток, навколишнє середовище.

УДК 502.131.1:[502.11+502.15+502.17]

JEL коди: Q01, Q56, Q57

Вступ. Погіршення екологічної ситуації, зміна клімату, підвищення кількості стихійних явищ та погіршення стану здоров'я населення через інтенсивне застосування екологічно небезпечних технологій виробництва, поступове вичерпання невідновних природних ресурсів та зростання цін на енергоносії – всі ці проблеми сьогодні гостро стоять перед Україною і вимагають найшвидшого переходу країни до так званої «зеленої» економіки, тобто економічного розвитку за рахунок ширшого впровадження енергоефективних технологій, методів «безвідходного виробництва», використання відновлюваних джерел енергії тощо. На сьогодні Україна опинилася перед складним вибором: або продовжувати шлях виснаження природних ресурсів та забруднення навколишнього середовища, або обрати новий вектор розвитку, що буде задовольняти сьогоднішні потреби та не суперечитиме можливостям навколишнього середовища.

Серед пріоритетів сталого соціально-економічного розвитку національної економіки об'єктивно постає необхідність екологічно збалансованого функціонування економіки. Україна перебуває в стані затяжної еколого-економічної кризи, що має тенденцію до поглиблення. Єдиним виходом із ситуації, яка склалася, є поєднання політики економічної стабілізації й зростання з відповідними екологічними заходами [1].

Постановка проблеми. Сталий розвиток передбачає комплексне поєднання трьох компонентів – економічного, соціального та екологічного. Концепція «зеленої» економіки не замінює концепцію сталого розвитку, проте наразі дедалі більшого поширення набуває визнання того, що досягнення сталості майже повністю залежить

ⁱ Зябіна Євгенія Анатоліївна, аспірант кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету.

© Є. А. Зябіна, 2016.

від ефективного управління економікою [6].

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідженню теоретико-методологічних аспектів формування «зеленої» економіки присвятили свої праці такі вчені, як М. Борушак, Б. Буркинський, Т. Галушкіна, П. Жук, В. Кравців, Л. Мусіна, В. Семенов, Д. Стеченко, В. Реутов, С. Харічков, Н. Хумарова та ін.

Об'єктом дослідження є проблематика формування «зеленої» економіки в контексті сталого розвитку.

Метою дослідження є визначення теоретичних засад та обґрунтування напрямів формування «зеленої» економіки в контексті сталого розвитку.

Результати дослідження. За останні десятиліття суспільство досягло значного прогресу у підвищенні матеріального добробуту та покращанні рівня життя населення. Але цей прогрес був здобутий ціною екстенсивного розвитку невідновних природних ресурсів та погіршення стану довкілля. Продовження економічного розвитку без кардинальної зміни нинішньої економічної моделі призведе до зростання екологічних загроз та зробить неможливим сталий розвиток. Зважаючи на це, економісти, соціологи, політики, представники природничих наук та бізнесу розпочали пошук нових шляхів розвитку, які б дали можливість відновити природне середовище та одночасно забезпечували гідний рівень життя населення. Одним із результатів такого пошуку стала концепція «зеленої» економіки, що завдяки підтримці міжнародних організацій та національних урядів набула значної популярності.

Поширення «зелених» ідей спричинило «бум» наукових і прикладних публікацій, але в них учені до цього часу не сформувавши єдиного усталеного погляду на зміст поняття «зелена» економіка, її сутнісні ознаки, критерії й принципи побудови. Сказане зумовлює необхідність розвитку наукових засад дослідження «зеленої» економіки у контексті сталого розвитку.

Найпоширеніші визначення «зеленої» економіки наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Визначення «зелена» економіка

Визначення	Автор визначення
«Зеленою» економікою вважається той процес, що приводить до підвищення добробуту людей і зміцнення соціальної справедливості при одночасному зниженні ризиків для довкілля і дефіциту екологічних ресурсів [7]	Солошич І.О., Підліснюк В. В.
У більш вузькому трактуванні «зелену» економіку розуміють як розроблення, виробництво та експлуатацію технологій та обладнання для контролю і зменшення викидів забруднювальних речовин і парникових газів, моніторингу та прогнозування кліматичних змін, а також технологій енерго- та ресурсозбереження та відновлюваної енергетики [3]	Кучеров А. В., Шибилева О. В.
Зелена економіка – це економіка, що підвищує добробут людей та забезпечує соціальну справедливість і при цьому істотно знижує ризики для навколишнього середовища та його збіднення [2]	UNEP
«Зелена» економіка інтегрує в собі екологію людини та простору в одне системне ціле за допомогою економічних, зокрема ефективних ринкових механізмів, вирішуючи відповідне перспективне завдання сталого розвитку [5]	Патон Б. Є.
«Зелена» економіка – оптимізоване використання незамінних, взаємодоповнювальних як природних, так і людських ресурсів, урахування інтересів усього суспільства [4]	Льольчак З. С., Гречанюк Д. О.

З усіх вище наведених визначень можемо узагальнити та вивести, що «зелена»

економіка – це раціональне використання природних і людських ресурсів, що істотно знижує ризики для навколишнього середовища за допомогою економічних, правових та ринкових механізмів, вирішуючи, у свою чергу, завдання сталого розвитку.

В основі визначення «зелена» економіка в контексті сталого розвитку залишається забезпечення гармонійних відносин між екологією людини та екологією простору, в якому вона функціонує. Погоджуючись з авторами праці [5], варто зазначити, що територіальний аспект набуває нового, більш глибокого просторового змісту. Таким чином, категорія «зелена» економіка в теоретичному аспекті має дуже широке трактування, в якому розуміння її як інструменту управління процесами, пов'язаними із забезпеченням гармонійних відносин і сталого розвитку, стає визначальним. Необхідно зазначити, що, як бачимо з наведеного рисунка 1, нова «зелена» економіка є невід'ємною від категорії простору. Вирішуючи актуальні завдання сталого розвитку «зелена» економіка об'єднує екологію простору та екологію людини в систему за допомогою економічних, соціальних та екологічних механізмів.

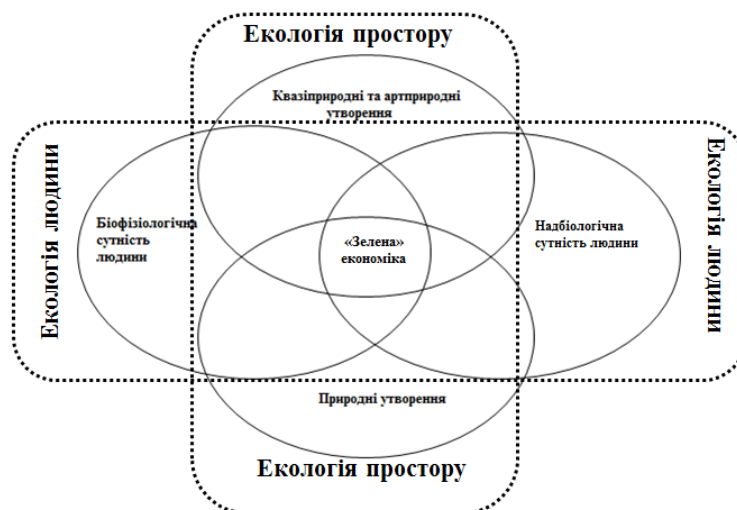

Рис. 1. Схема напрямів впливу «зеленої» економіки на забезпечення сталого розвитку національного господарства:

біофізіологічна сутність людини – індивідуальне, популяційне здоров'я людини та ін.; **надбіологічна сутність людини** – духовність, культура, соціальний та виробничий потенціали та ін.; **квазіприродні та артприродні утворення** – екологоорієнтована техносфера; **природні утворення** – біосфероформувальні компоненти

Концепція «зеленої» економіки в контексті сталого розвитку вміщує ідеї багатьох напрямів в економічній науці та філософії, пов'язаних із проблемами сталого розвитку. Для розвитку суспільства потрібен перехід до «зеленої» економіки, тобто системи видів економічної діяльності, пов'язаних із виробництвом, розподілом і споживанням товарів та послуг, що приводять до підвищення добробуту людини в довгостроковій перспективі, при цьому не піддаючи майбутні покоління впливу значних екологічних ризиків або екологічного дефіциту.

Для досягнення розвитку «зеленої» економіки необхідно виділити такі принципи, які

описують основні аспекти цієї теорії [3]:

1. Верховенство споживчої вартості та якості. Цей принцип є фундаментальним у «зеленій» економіці, орієнтований на кінцевого користувача та навколишнє середовище.

2. Рух у напрямі природних потоків. Суспільство буде ставати усе більш екологічним, і тому політичні та економічні кордони будуть збігатися з такими у екосистемі.

3. Відходи повинні дорівнювати споживанню. У природі немає відходів, а закінчення одного процесу є початком для деякого іншого процесу. Цей принцип включає не лише високий ступінь організаційної взаємодоповнюваності, а й можливість подальшого використання побічних продуктів виробництва.

4. Різноманітність. Збереження різноманітності повинне бути одним із пріоритетів розвитку та належить до всіх рівнів життя (різноманітність видів, екосистем, регіонів), а також соціальна та екологічна різноманітність. Порушення стійкості екосистем, розрив природних регулярних зв'язків, скорочення кількості видів тварин і рослин, накопичення забруднювальних речовин і матеріалів та багато інших факторів являють собою незворотну екологічну проблему, що загрожує різноманітності.

5. Людська креативність і розвиток. Розвиток нових технологій виробництва вимагає великої креативності від суспільства та кожної людини. У «зеленій» економіці приватне і політичне, соціальне та екологічне йдуть поряд.

6. Стратегічна роль штучного середовища, ландшафтний і просторовий дизайни. Найбільшого підвищення ефективності часто можна досягти за допомогою простого просторового перегрупування компонентів системи.

Висновки і перспективи подальших наукових розробок. На сьогодні є достатньо очевидним, що «зелена» економіка лише спонукає до створення робочих місць та виробництва матеріальних благ, адже все актуальніше постає питання інвестування в «зелений» сектор в Україні. Хоча для переходу до «зеленої» економіки потрібно створити нові умови, що потребує термінових дій. Політика, необхідна для здійснення цього переходу, вимагає скорочення або ліквідації екологічно шкідливих субсидій, використання ринкових стимулів, удосконалення регулювання, здійснення «зелених» державних закупівель, а також стимулювання інвестицій.

Упродовж останніх десятиліть світ переживає кліматичну, паливну, фінансову та економічну кризи, тому формування системи економічної безпеки для розвитку країни необхідне на основі принципів «зеленої» економіки при врахуванні сучасних тенденцій світового розвитку в різних секторах господарства.

Концепція «зеленого» зростання, запропонована керівництвом ООН як альтернатива світовій фінансовій кризі, підкреслює важливість інтеграції економічних та екологічних аспектів політики, що виявляє можливості для нових джерел економічного зростання, без тиску на кількість і якість природних багатств.

Література

1. *Глобальні трансформаційні імперативи сталого розвитку економіки* : монографія ; за заг. ред. В. Є. Реутова. – Саки : ПП «Фенікс», 2011. – 284 с.
2. *Зеленая экономика: здравоохранение* [Электронный ресурс] / United Nations Environmental Programme: Green Economy. – Режим доступу : <http://www.unep.org/greeneconomy>
3. *Кучеров, А. В.* Концепция «зеленой» экономики: основные положения и перспективы развития / А. В. Кучеров, О. В. Шибилева // Молодой ученый. – 2014. – № 4. – С. 561–563.
4. *Люльчак, З. С.* Сутність та практичне застосування концепцій сталого розвитку та зеленої

- економіки у промисловості України стосовно ресурсо- та енергозбереження [Електронний ресурс] / З. С. Люльчак, Д. О. Гречанюк // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. – 2013. – № 25(1). – С. 7–17. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/есмері_2013_25\(1\)_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/есмері_2013_25(1)_3)
5. *Національна парадигма сталого розвитку України* ; за заг. ред. академіка НАН України, д-ра техн. наук, проф., засл. діяча науки і техніки України Б. Є. Патона. – Київ : Державна установа "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України", 2012. – 72 с.
  6. *Потапенко, В. Г.* Стратегічні пріоритети безпечного розвитку України на засадах «зеленої економіки» : монографія / В. Г. Потапенко ; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. Є. В. Хлобистова. – Київ : НІСД, 2012. – 360 с.
  7. *Солошич, І. О.* «Зелена економіка» в контексті забезпечення переходу України до сталого розвитку [Електронний ресурс] / І. О. Солошич, В. В. Підліснюк // Наукові доповіді Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2013. – № 6. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nd_2013_6_1.pdf
  8. *Чирнихівська, А. В.* «Зелена» економіка – стратегічний вектор сталого розвитку в Україні / А. В. Чирнихівська // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2014. – № 2. – С. 921–924.

Отримано 02.08.2016 р.

**Теоретические аспекты формирования «зеленой» экономики
в контексте устойчивого развития**

ЕВГЕНИЯ АНАТОЛЬЕВНА ЗЯБИНА*

** аспирант кафедры экономики и бизнес-администрирования
Сумского государственного университета,
ул. Р.-Корсакова, 2, г. Сумы, 40007, Украина,
тел.: 00-380-542-332223, e-mail: jenua2096989@gmail.com*

Переход к «зеленой» экономике имеет долгий и сложный путь, но уже сегодня ряд стран с развитой экономикой и развивающихся стран (США, Германия, Япония, Дания, Республика Корея, Мексика, Китай, Республика Намибия и др.) демонстрируют лидерство путем принятия «зеленых» экономических стратегий. «Зеленую» экономику можно рассматривать как альтернативное развитие, которое в состоянии генерировать экономический рост и улучшать качество жизни общества в соответствии с принципами устойчивого развития. В статье исследованы процессы трансформации понятия «зеленой» экономики в контексте устойчивого развития и проанализированы основные принципы «зеленой» экономики. Устойчивое развитие предполагает комплексный подход к трем компонентам – экономическому, социальному и экологическому. Сложившаяся в последние десятилетия концепция «зеленой» экономики призвана обеспечить более гармоничное согласование между этими компонентами, которое может быть оптимальным для всех стран мира – развитых, развивающихся и государств с переходной экономикой.

Ключевые слова: «зеленая» экономика, концепция, устойчивое развитие, окружающая среда.

**Theoretical Aspects of the Formation of Green Economy
in the Context of Sustainable Development**

YEVHENIIA A. ZIABINA*

* *Postgraduate Student Department of Economics and Business-Administration,
Sumy State University,
R.-Korsakova Str., 2, Sumy, 40007, Ukraine,
phone: 00-380-542-332223, e-mail: jenya2096989@gmail.com*

Manuscript received 02 August 2016

The transition to a green economy has a long and difficult path, but today a number of advanced economies and developing countries (USA, Germany, Japan, Denmark, Republic of Korea, Mexico, China, the Republic of Namibia, etc.) demonstrate leadership by adopting «green» economic strategies. A «green» economy can be seen as alternative development, which is able to generate economic growth and improve the quality of life of the society in accordance with the principles of sustainable development. The article examines the processes of transformation of the concept of «green» economy in the context of sustainable development and analyses the main principles of «green» economy. Sustainable development involves a comprehensive approach to the three components – economic, social and environmental. In recent decades, the concept of green economy aims to provide a more harmonious coordination between these components, which can be optimal for all countries – developed, developing and transition economies.

Keywords: «green» economy, concept, sustainable development, environment.

JEL Codes: Q01, Q56, Q57

Figures: 1; *Tables:* 1; *References:* 8

Language of the article: Ukrainian

References

1. *Global transformational imperatives of sustainable development of the economy* (2011) : monograph, Saki, PE “Phoenix”, 284. (In Ukrainian)
2. Green economy: health care. United Nations Environmental Programmer: Green Economy, <http://www.unep.org/greeneconomy> (In Russian)
3. Kucherov, A. V., Sibileva, O. V. (2014), “The Concept of a green economy: key issues and prospects of development”, *The Young scientist*, 4, 561–563. (In Russian)
4. Lyulchak, S., Hrechanyuk, D. A. (2013), “The Essence and practical application of the concepts of sustainable development and green economy in the Ukrainian industry relative to the resource – and energy saving”, *Economics. Management. Entrepreneurship*, 25(1), 7–17, [http://nbuv.gov.UA/JRN/ecmepi_2013_25\(1\)_3](http://nbuv.gov.UA/JRN/ecmepi_2013_25(1)_3) (In Ukrainian)
5. The national paradigm of sustainable development of Ukraine (2012). Kyiv, State institution “Institute of environmental Economics and sustainable development National Academy of Sciences of Ukraine”, 72. (In Ukrainian)
6. Potapenko, V. G. (2012), Strategic priorities the safe development of Ukraine on the principles of “green economy”. Kyiv, NISS, 360. (In Ukrainian)
7. Solochek, I. A., Podlesnik, V. V. (2013), “Green economy in the context of ensuring Ukraine's transition to sustainable development”, *Scientific reports of National University of life and environmental Sciences of Ukraine*, 6, http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nd_2013_6_1.pdf (In Ukrainian)
8. Chernihivska, A. V. (2014), “Green” economy – the strategic vector for sustainable development in Ukraine”, *Global and national problems of Economics*, 2, 921–924. (In Ukrainian)